

Minden idők nagy emberei. A nagy összeomlásban is törhetetlen német akaratnak a tanúbizonysága az a negy gyönyörű, hatalmas kötetből álló mű, mely minden idők nagy embereinek életpályáját eleventi meg előttünk. Címe: *Kämpfer, grosses Menschentum aller Zeiten* (Schneider Verlag, Berlin). „Mensch sein heisst Kämpfer sein” — embernek lenni annyi mint harcosnak lenni, ez a gondolat vonul végig az egész munkán. Idoszerű vágyodásnak nyújt kielégülést, mert hiszen sohasem volt talán nagyobb szükségünk harcos, egész-emberek példájára, mint mai szétszakitottságunkban.

Bennünket e mű annnyival inkább érdekelné, mert az emberiség nagyjai között egy magyar harcos is helyet foglal, akinek élete nemcsak csodálatos egyéniségének, hanem tragikusan küzdő iajunknak is hű kitejezője és aki elsonék törte meg a magyar röghözkötöttsegi korlátait, hogy világhiruve emelkedjek: Petőfi Sándor. A harmadik kötetben, mely a XIX. század nagyjait mutatja be, találjuk életének és költészetének mélyenjáró jellemzését *Gragger* Róbert tollából, aki így méltón tetözte be azt az áldozatos munkát, melyet a jubeliumi évben Németországban és az északi államokban előadások keretében, ünneppélyek rendezésével és mindenkélt a németnyelvű mesteri Petőfi-anthologia által a külföldi Petőfikuitusz emelésére folytatott. Ez a Petőfi-tanulmánya tömören, kevés szóval sokatmondóan vetíti a német olvasó elé Petőfi nagyszerű ember-voltát, szenvedélyes szabadságvágyát, forró hazaszeretét, minden viszontagságon felülemelkedő fiatalos életderűjét, lelkének nemes tisztaságát. Alakja messze kiemelkedik még itt is, a nagy emberek világpantheonjában és mi ezúttal megint büszkék lehetünk, hogy magyarok vagyunk és őt a mienknek nevezhetjük. (a—a)

Prohászka Ottokár: A bünbocsánat szentsége. (A Szent-István-Társulat kiadása. 1924.) Prohászka Ottokár munkája, amely a Szent István-könyvek ezidei sorozatában jelent meg, kettős szempontból nyújt értékes vonásokat. Tartalmilag ama tudományos területre vezet, amely

általában igen ritkán foglalkoztatja a magyar katolikus teológiai irodalom figyelmét és érdeklődését: a dogmatörténet összefoglalására. Igaz, hogy Prohászka Ottokár könyve mostani alakjában csak kivonata egy már 1893-ban megjelent nagyobb munkájának, de így is lényegileg azonosan jellemző módon szolgálja akkori tudományos célzatát. Van azonban a könyvnek a szakszerű értéken kívül egy egyetemesebb kiválósága is: az irodalmi formája. Ezt az értékét ma már Prohászka pályájának történeti fejlődéséből látjuk ugyan, de mégis kiemelő hangsúllyal kell rámutatnunk önmagában is fontos jelentőségére. Prohászka Ottokárnak, *mint írónak*, legnagyobb tette az, hogy friss módszert, új nyelvet, korszerűbb szempontokat, elevebb levegőáramlást vitt bele a teológiai, általában a vallásfilozófiai irodalomba. S mondhatni, ez a könyve volt az, amellyel kinyitotta a régi, itt-ott már elnyűtt, kopott ablakokat, ajtókat s az élet modern szempontjainak, kérdéseinek friss teltségét sugározta be rajtuk. Prohászka, az író, akkor még nem kész; olvasmányainak hatása, a felvett vagy analógikus kifejezésbeli formák még nyugtalan határozatlansággal hullámanak stílusában, szavain nem csillog későbbi retorikájának és dialektikájának patétikus fénye, de *módszerének és lélektanának* erősen szuggesztív jellege már éles biztonsággal jelentkezik. Könyvének jeleségein a teológia és az irodalom egyaránt osztoznak.

Brisits Frigyes.

Új verseskönyvek, új nevek. (Király Tibor: *Atkozottak vagyunk*. Tóth Gyula: *Fáradt induló*. Kocsis László: *Szent Ferenc virágai*.) Mind a három verseskönyv szerzője vidéken élő ismeretlen poéta s közülük az első kettő ezzel a kötetével mutatkozik be, Kocsis László is csak szemelvényeket adott közre egy anthológiában. Valami újat, ismeretlen kerestünk ezekben a kötetekben. Szerettük volna érezni bennünk az egészséges vidéki levegőt, szeretünk volna gyönyörködni a fiatalág tüzeiben, a jövőt biztosító bátor élethitvallásban, az igazi, erőteljes magyarságban. Szerettük volna felfedezni az irodalmat újító magyar

géniusznak valami erősebb fellobbanását.

Talán túlságos sokat is vártunk ezektől a kis verseskönyvektől, s ezért a csalódásunk csak relativ. Mindhárom poéta még erősen mintaképei hatása alatt áll, mind ihletanyagukat, mind a megnyilatkozási formákat tekintve.

Király Tibor 62 oldalas kis verseskönyve egy fejlődő költőt állít elénk, de nem attól a perctől kezdve, mikor a költő már a közönséget és a kritikuskokat is érdekli. A kis kötet egyharmadrésze még nem érdemli meg a nyomdafestéket. Király Tibort sok minden érdekli az életből, persze nagyrészt az, ami minden mai kezdő költő mintaképe, Ady Endrét érdekelte. Annál különösebben hat, hogy bár néha Adyval indul el, végül is egy önképzőköri gyűlésen találjuk magunkat. Ady címeivel, szimbólumaival tele van a könyv, de legtöbbször visszatér a *Lédával a bálban* és *Hortobágy poétája* című versekhez.

Kevés zeneiség, gyakori prózai sorok, ferde irányba szorult szimbólumok s kevés őszinte belső élmény jellemzik a kötetet. Van azonban benne néhány egységesebb szerkezetű, közvetlenebb hangú és hatású vers is (Október, Életpusztán), amelyek megnyugtatnak, hogy a szerző, önkritikával élve, egyénibb verseket is küld még Debrecenből.

Mindenesetre értékesebb tehetség Tóth Gyula, aki Fáradt induló c. kötetével mutatkozik be. Majdnem kizárólag a szerelem inspirálja. Új formákat ő sem hoz, de a régiak kezelésében nagyobb készsége van s hajlékony, színes nyelvvel néha szinte virtuóz módon játszik. Kár, hogy a helyes mértéket szem elől téveszti; a virtuóz játék nem egyszer az érthetlenség határaitá téved; másrésről néhány szentimentális verssel szemben van a kötetben néhány olyan darab, melyek erotikumához fogható legerotikusabb költőinknél sem találhatni. Kár volt ezeket a kötetbe felvenni. Idegen szimbólumok (csend-herceg) nála is felbukkannak, de csak nagyritkán s már megtalálta a maga útját, amelyen haladhat. Erős zenei érzéke, nagy műgondja, gazdag líraisága s nem közönséges nyelvtelhetsége még jobb poétáink sorába emelhetik.

A harmadik verseskönyv szerzője Szent Ferenc virágoskertjében él. Verseiben a kolostori csengetyűk szelid szavát halljuk, az Anyos Pálok szomorúságát érezzük. Nem érdeklik a földi Máriák, az ő szerelmese az ég királynője. Középkori álmódó szerzetesek halkszavú utódja Kocsis László, aki a komor zárda falak közül nem vágyódik az élet ragyogó tavaszába, hanem megelégszik azokkal a virágokkal, melyek a zárda kertjében nyílnak. Csak legalább sokan gyönyörködnének bennük s lenne kedves a modern kor fiai előtt is Szent Ferenc virágainak illata.

Egyszerű, őszinte és meleg költészetét önmaga jellemzi:

A hegedum nem csodaszerszám,
Két fadarab, mellyel zenélek.
A gazdag élet nem figyel rám,
Koldusok szeretnek s szegények.

Valószínűleg sokat forgatja a Fioretti lapjait, de anéllett nem idegen lelkétől az sem, ami a modern költészetben szép és értékes. Többször visszatérő gondolatai és formai ellentétére sem válik sohasem unalmassá s meg tudjuk neki szívesen bocsátani azt a pár kevésbé sikerült sort, amivel füzetében néha találkozzunk.

Rempört Elek.

Akadémiai emlékbeszédek. A nekrológnak kétféle feladata van: szoborbaönteni az elhunyt egyéniségét és megvizsgálni, mit adott az elhunyt munkássága a tudománynak, irodalomnak. Az első inkább művészi, szintetikus munka, a második módszeres, analitikus művelet.

Tökéletes forma- és stílerzék, tudományos elmélyedés: a klasszikus nekrológíró főerényei. Az Akadémia aurea primájában — a nyelv és irodalom hegemoniájának és a kor szintetizáló hajlamának megfelelőleg — az egyéniség eszményi jelentőségének feltüntetése volt a fontcs. Gondoljunk csak Kölcseyre és Eötvösre. Eötvös emlékbeszédeinek gyökérproblémája ez: hogyan érte ki magát az egyéniség s milyen volt viszonya a hazához és emberiséghez. Az eszme az egyéniségben! Az eszme tetté válása az emberben! Kemény mély lélektani elemzésén át aztán eljutott a nekrológ Gyulai-